

Boeren tussen de

De samenstellers van het boek *Agrarisch Natuurbeheer in Nederland* draaien er niet omheen: sinds 1975 zijn de meeste doelen niet bereikt. Maar dat betekent niet dat je het kind met het badwater moet weggooien. Wel laten ze doorschemeren dat ze hopen op grotere maatschappelijke betrokkenheid.

TEKST RIK NIJLAND FOTO THEO TANGELDER

In de afgelopen jaren daalde een stortvloed van kritiek neer op het agrarisch natuurbeheer. Hoewel er al veertig jaar veel geld naar de boeren vloeit om de natuur te sparen – inmiddels zo'n 60 miljoen per jaar – bleef het gewenste positieve effect op de agrarische natuur grotendeels achterwege. De weidevogelstand holde achteruit, de biodiversiteit op het platteland ging omlaag en het landschap werd eenvormiger. Vriend én vijand hekelde ook de starre regels en de bureaucratistische mallemlen van het stelsel, dat ruim 40 procent van het geld opsoupeerde voordat er ook maar een veldleeuwerik kon profiteren.

De auteurs van het boek *Agrarisch Natuurbeheer in Nederland* schetsen geen florissant beeld van het effect van een op natuur gerichte bedrijfsvoering. Toch was er meer dan kommer en kwel, bijvoorbeeld weilanden waar de gruttokuikens wél groot worden, akkerranden die vol bloemen staan en boeren die de grauwe kiekendieven koesteren die in hun graanakkers broeden.

Ruim veertig onderzoekers, waaronder twintig Wageningers, zetten in het ruim geïllustreerde boek op een rij hoe het beleid zich ontwikkelde binnen de context van een snel veranderende agrarische sector.

Daarnaast bieden ze een breed overzicht van de ecologische aspecten van agrarisch natuurbeheer: wat werkt er wel en niet, bijvoorbeeld voor weide- en akkervogels. Ook bespreken ze hoe het verder moet met de ganzen – rustgebieden voor overwinteraars en het sterk terugbrengen van de aantallen

weidevogels

hier broedende ganzen – en wordt een pleidooi gehouden voor meer nadruk op aandacht voor sloten en slootranden, waar volgens de auteurs nog veel natuurwinst valt te boeken. Ook besteedt het boek aandacht aan economische en sociale aspecten: wat beweegt boeren om de natuur op hun bedrijf te omarmen. Geld natuurlijk, maar ook hun zelfbeeld en de waardering van collega's.

STANDAARDWERK SCHRIJVEN

Het boek vormt de afronding van de periode van acht jaar dat Geert de Snoo in Wageningen de bijzondere leerstoel Agrarisch natuur- en landschapsbeheer bekleedde. Bij zijn afscheid in 2012 ontstond het idee alle bevindingen en kennis over agrarisch natuurbeheer samen te brengen in een standaardwerk, vertelt Dick Melman van Wageningen Environmental Research (voorheen Alterra). Melman maakte deel uit van het kernteam dat onder leiding van De Snoo, tegenwoordig hoogleraar Conservation Biology in Leiden, het boek samenstelde. Hun oogmerk: een basis leggen voor onderwijs aan hbo- en wostudenten én een inspiratiebron vormen voor beleidsmakers, waterschappen, natuurorganisaties en de boerencollectieven die sinds 1 januari het agrarisch natuurbeheer voor hun rekening nemen.

Agrarisch natuurbeheer in Nederland verschijnt op een interessant moment. Sinds een half jaar wordt proefgedraaid met een aangepast stelsel van regels dat nieuw elan moet bieden. Om de overheadkosten te beteugelen, sluit de overheid – inmiddels de provincies – geen contracten meer af met ruim 7000 individuele boeren, maar met 39 boerencollectieven. Ook is de regie verschoven. Vroeger mochten boeren meedoen aan een regeling die door de overheid was uitgedacht. Of die effectief was, was niet hun zorg. Die top-down benadering wekte veel wreveld. In het nieuwe stelsel mogen de collectieven zelf de plannen opstellen, wat tot meer commitment van de boeren moet leiden. Als die plannen ecologisch gezien hout snijden,

ontvangen ze geld voor de uitvoering. De auteurs verwachten dat dat zal leiden tot meer maatwerk, maar ook spreken ze de vrees uit dat een centrale aansturing binnen de collectieven toch weer zal leiden tot wreveld bij de boeren.

In het nieuwe stelsel is ook een oude wens van natuurbeschermers verhoord. Het geld, voor bijvoorbeeld weidevogels, wordt ingezet in kerngebieden met serieuze kansen op herstel. Voorheen ging het ook naar bedrijven in gebieden waar het al nagenoeg gedaan was met kempfaan, grutto of tureluur. Maar zelfs met dit nieuwe stelsel wordt het een dubbeltje op zijn kant voor bijvoorbeeld de grutto, blijkt uit een berekening in het boek. Nu broeden er nog ruim 35 duizend paar in Nederland, maar dat aantal daalt ondanks alle al geleverde inspanningen met 5 tot 7 procent per jaar. Alleen als de boeren in de nieuwe kerngebieden een optimaal biotoop voor deze vogel creëren, wat allerm minst zeker is, blijven er daarvan 20 duizend paar over.

BOEREN COMPENSEREN

Voor dat soort beschermingsmaatregelen is geld nodig. Het verschil tussen een op natuur gerichte bedrijfsvoering en gangbare landbouw wordt steeds groter, wat betekent dat de bijdragen per hectare moeten stijgen om de boeren te compenseren. Zelfs bij gelijkblijvend budget – ook geen zekerheid onder nieuwe kabinetten – betekent dat dus minder natuur.

De auteurs van het boek laten doorschemeren dat ze hopen op grotere maatschappelijke betrokkenheid. Bijvoorbeeld van consumenten die bereid zijn duurdere melk te kopen als ze daarmee gruttokuikens redden uit de maaimachine, van recreatiebedrijven en horecaondernemers die meebetalen aan een natuurlijk platteland of van waterbedrijven die bijdragen aan schone sloten. Of die bereidheid daadwerkelijk bestaat, zal mede bepalen of het perspectief van Fred Wouters, directeur van Vogelbescherming

FOTO HOLLANSE HOOGTE

Nederland, wordt bewaarheid: 'De kennis van dit boek kan bijdragen aan een ecologisch duurzame landbouw waar boeren een fatsoenlijke boterham verdienen en waar ze met een uitgekend agrarisch natuurbeheer weer gaan zorgen voor zingende veldleuweriken.' ■

www.wur.nl/agrarischnatuurbeheer

Agrarisch Natuurbeheer in Nederland

ISBN 978 90 8686 281 8

WAGENINGEN ACADEMY

Op 16 november organiseert Wageningen Academy de cursus Agrarisch Natuurbeheer onder leiding van Dick Melman. Het boek *Agrarisch Natuurbeheer in Nederland* wordt daarbij gebruikt. Kijk voor meer informatie op: www.wur.nl/wageningenacademy